

Friluftsliv og barns selvstendighet

Legger friluftsavdelinger mer til rette for utvikling av selvstendighet, uavhengighet og hensyn enn ordinære avdelinger?

av

Mari Strandskog Paulsen
Kandidatnummer 206

Bacheloroppgave Hovedmodell

Veileder fordypning/linje
Anne Berg

Veileder pedagogikk
Kari Nergaard

Trondheim, april 2012

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskolen og er godkjent som en del av førskolelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Dronning Mauds Minne
Høgskolen

Bacheloroppgave

kandidatnr. 206

Av

Mari Strandskog Paulsen!

Dronnings Mauds Minne.

23.04.2012

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	2
1 Teori.....	4
1.1 Selvstendighet	4
1.2 Basiskompetanse.....	4
1.3 Barn i friluft.....	6
1.4 Danning.....	7
1.5 Medvirkning.....	8
1.6 Utviklingsmodeller, motivasjon, mestring.....	8
1.7 Lek og læring.....	9
1.8 Voksenrollen.....	10
2 Metode	12
2.1 Valg av metode.....	13
2.1 Intervju	13
2.2 Observasjon	14
3 Drøfting.....	16
3.1 Bakgrunn for drøfting	16
3.2 Hjelpemidler	16
3.3 Lek.....	17
3.4 Medvirkning.....	21
3.5 Basiskompetanse og selvstendighet.....	22
4 Konklusjon	29
Litteraturliste:.....	32
Vedlegg.....	34
Intervju Bachelor :	34

Innledning

Innledning

Når man snakker om selvstendighet snakker man gjerne om barn som klarer å kle på seg, si ifra når de er tørste, gå på do selv og lignende. Jeg mener selvstendighet hos barna er mer enn dette. Et barn som lærer seg å kle på seg er veldig bra, og det er nyttig for at barna skal klare seg best mulig i hverdagen når de også blir eldre. Det må omhandle kompetanse, motivasjon, utvikling og modning. Jeg fant en paragraf som sier en del av det jeg er ute etter: « *Barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig læring (...) De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre(..) Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.*» (Barnehageloven §).

Jeg mener at barn er mindre uavhengige nå enn før. Barna blir ofte kjørt på skolen fordi foreldrene ikke tørr la dem gå på egen hånd. Faren min måtte sykle flere mil da han var barn for å gå på skole, nå blir barna ofte kjørt få km. I tillegg er man på tur inn i en verden hvor barna skal lære mye, det kan vi se for eksempel på rammeplanens fagområder. Hverdagen er lagt opp til en mer organisert hverdag for barna. Det innebærer at barna får beskjed hva de skal gjøre, og trenger dermed heller ikke å ta ansvar for det. Jeg mener at hvis de ikke opplever å måtte stå til ansvar for seg selv, også i forhold til andre, og kjenne på egne lyster og meninger så vil de heller ikke lære det.

Sitat fra ukjent: Barna har mulighet til å være selvstendig og personalet skal være der å gi dem nøkkelen, gjennom mestringsfølelse, lære dem å ta vurderinger som fører til mestring. Hun påpeker på en indirekte måte at personalet vil være dem som gir grunnlag for at barnet skal lære seg å bli selvstendig. I tillegg er det en påstand som sier at barn på en friluftsbarnehage vil være mer selvstendig enn i en ordinær barnehage, noe jeg selv opplever.

Min påstand er at friluftsavdelinger gjør barna i større grad mer selvstendig enn de gjerne er på ordinære avdelinger de lærer å tar mer hensyn til hverandre og er mer uavhengige av personalet. Jeg opplever at en del barn på friluftsavdelingene er mer uavhengig av de voksne i større grad fordi de kommuniserer med hverandre og de virker mer rustet til å takle utfordringer og finner løsninger på eventuelle problemer, de samarbeider bedre og jeg mener de har lært å måtte se andre barn og ta hensyn til dem. Vil det si at uteområdet gir flere muligheter til læring? I oppgaven ønsker jeg å se på naturen som en arena for læring og selvstendighet. Men i tillegg vil jeg bruke mye tid på å se på holdninger og se hvordan personalet jobber med barna for selvstendighet, for å se om det er naturen som er avgjørende. Jeg synes det høres litt for enkelt ut.

I intervjuene avsluttet jeg med å spørre pedagogene om hva de mente selvstendighet og basiskompetanse var, fordi jeg ønsket ikke at de skulle ha det som bakgrunn under resten av

intervjuet. Det utgjorde også at jeg her i oppgaven plasserer det i slutten.

Resultatdelen velger jeg å ha i drøftingen, fordi det sparer plass i tillegg som det vil gjøre det mer ryddig. Jeg avslutter med en konklusjon for å trekke ut poengene i drøftinga.

Jeg har undertema i oppgaven; bakgrunn hos personalet, medvirkning, lek, basiskompetanse og selvstendighet. Disse mente jeg kunne gi meg svar igjennom intervju på det jeg var ute etter.

Jeg har valgt teori ut ifra hva jeg tenker er viktig for utviklingen og tok bort eller føyde på etter intervjuene og pedagogenes innspill som ga retningslinje mot teori. Teoridelen er variert, og delen om voksenrollen vil det være mye teori, noe jeg syntes var viktig. Intervjuene baserer seg på voksnes rolle, fordi de utgjør tilretteleggingen og føringen av dagen. De viktig for å gi godt miljø for barns utvikling.

Hovedtemaet i denne bacheloren er selvstendighet. Uavhengighet og hensyn er noe jeg mener vil være undertemaer, som innebærer de fysiske, det sosiale og psykiske faktorene. Også disse faktorene preger barnets selvstendighet, et barn må kunne se andre å ta hensyn når de tar avgjørelser for seg. Å være uavhengig ser jeg på som å ha kompetanser som gjør at de kan takle utfordringene de får, uten å måtte få hjelp fra personal eller andre.

Min problemstilling blir dermed;

Legger friluftsavdelinger mer til rette for utvikling av selvstendighet, uavhengighet og hensyn enn ordinære avdelinger?

1 Teori

1.1 Selvstendighet, hensyn og uavhengighet

Selvstendighet, inkludering og hensyn er ikke beskrevet noe særlig i et barnehageperspektiv. Jeg er i utgangspunktet ute etter barnas selvstendighet, og under der kommer inkludering og hensyn som en naturlig del. Temaet er ikke drøftet i rammeplanen i stor grad, men Pape mener at selvstendighet er noe som ligger under en av basiskvalifikasjonene, (Pape 2002), kaldt basiskompetanse i oppgaven. En basiskvalifikasjon er å være selvstendig. Samtidig som man er kanskje avhengig av å være selvstendig for å klare på en fullstendig måte kunne utvikle sine basiskvalifikasjoner.

Pape sier at selvstendighet er *«(..) å ha meninger, vilje til å gjennomføre egne prosjekter, evne og vilje til å reise seg mot overgrep og urett mot seg selv og andre.»* Hun skiller dette begrepet med selvhjulpenhet og sier at selvhjulpenhet er det som handler om å klare seg selv, som å knytte skolissene sine (Pape 2002 s. 105).

Å ta ansvar vil være en del av det å bli ansvarlig. Erik Larsen og Selnes sier at ansvar må læres gjennom livets ulike faser, og i ulike situasjoner. Han sier at gjennom å lære den unge ansvar for seg selv, medmennesker og de materielle forholdene som påvirker, vil lære barnet ansvar. Ansvar betyr å ha kontroll over sitt eget liv og at man vet hvem man er. Det handler blant annet om å kunne ta ansvar for hverdagen sin. De blir mer rustet til større og vanskeligere oppgaver. Gjennom å gjøre dem oppmerksom på sitt medansvar for ting de gjør, og de konsekvensene som blir av hans/hennes handling vil dem bli mer ansvarlig (Larsen og Selnes 1957 s.31).

Uavhengighet setter i Larsen og Selnes sammen med ansvar. Når et menneske kan ha og ta ansvar for seg selv, blir det uavhengig av hjelp fra andre. Denne læringen krever trygghet, motivasjon og forutsetninger (Larsen og Selnes 1975 s.82-)

Hensyn blir i Pape betegnet som noe som har med samspill å gjøre. Gjennom samspill skal man klare å se hverandre, vise omsorg, å lære å samarbeide. Barna må lære dette gjennom å oppleve det, og personalet vil være viktige forbilder (Pape 2002 s. 115).

1.2 Basiskompetanse

Pape sier at basiskompetanse = sosial kompetanse + språk og kommunikasjonsferdigheter. Hun sier at når man jobber med basiskvalifikasjoner handler det om å gi barna det de trenger for å ta del i fellesaktiviteter med både barn og voksne, og for å oppnå annerkjennelse fra andre barn i leken (Pape 2002 s. 90).

Hun refererer til Rammeplanen som sier at barna skal kunne opprettholde kontakt med andre, utvikle positivt selvbilde og positiv holdning til egen læreevne, og utvikle selvstendighet, kreativitet og fleksibilitet.» (Rammplan 1996 i Pape 2002) Kloep og Hendry sier at barna er nødt til å lære de sosiale ferdighetene, og at den voksne må hjelpe barna å tilegne seg de ressurser som trengs (Kloep og Hendry 2006 S.)

Barna vil i alderen 2- 7 år være i en fase som går på grunnleggende/naturlige bevegelser. Barn lærer å koordinere delbevegelser i mer sammensatte bevegelsesmønstre, og i rekkefølge. De hefter nye bevegelser til dem de allerede kan (Moen og Jacobsen 2006). Man må lære disse bevegelsene før man kan fortsette med neste fase.

Motorikk har med bevegelse å gjøre, og barn vil være i forskjellige stadier. Samspill mellom nerver og muskler vil utgjøre bevegelse. Motorikk har en fysisk, fin og grovmotorikk side som handler om å utvikle bevegelse, og en psykologisk side, den selvoppfatningen man får når man gjennomfører en bevegelse som resulterer i nye bevegelser. Gjennom fysisk aktivitet ønsker man å gi barna et fysisk grunnlag, og et funksjonelt grunnlag som innebærer summen av bevegelseserfaring (Berg 2 s. 28).

Motorisk adferd er den atferden som utgjør at man kan gå, kaste, gripe. Den har motorisk utvikling, motorisk læring, motorisk kontroll som undergrupper. Samspillet av dem utgjør barnets motoriske atferd, altså hvordan barnet utfører bevegelsen. Barn som har god og varierte motoriske muligheter har gode muligheter til å utvikle en mer positiv selvoppfatning. Å mestre fysiske oppgaver kan være en del av motivasjon til nye oppgaver (Berg 2002 s. 78)

Gjennom bevegelsesutviklingen utvikles barnets handlingskompetanse, det betyr at barnet tilegner seg evne til å mestre seg selv og det fysiske og sosiale miljøet, og oppgaven barnet møter på. Det er viktig at barna utvikler og mestrer de grunnleggende bevegelsene som et godt grunnlag til videre bevegelseslæring. Barnets motoriske handlingskompetanse vil være kjempeviktig for barnets videre helhetlige utvikling (Mjaavatn m.fl.2003 i Mjaavatn Gundersen 2005 s.48).

Wilhelmsen og Holthe sier at naturen er også at den beste muligheten for bevegelse hos barna er utelek. Naturen er innbydende for barna å leke i på grunn av sine mange terreng og dermed kommer de i aktivitet (Fjørtoft i Wilhelmsen og Holthe 2010 s. 120). «I Kropps, bevegelse og helse» sier de at barn som har skog som lekearena utvikler bra motorikk på grunn ulike typer vegetasjon, ujevnt underlag som innbyr de ulike typer lek (Osnes Skaug Kaarby 2010 s170). Å ha en variert motorisk atferd vil være et utgangspunkt for å mestre de basiske ferdighetene, og en motivasjon for å jobbe frem mot nye basiske ferdigheter. Å bruke naturen vil på grunn av sine fordeler være en bra arena for å gi barna er variert erfaring på dette området (ibid).

1.3 Barn i friluft

Hva en friluftsbarnehage er, er uklart. Lysklett mener at det å være mye ute utgjør at det er behov for at utetiden fylles med aktiviteter som er i tråd med rammeplan og barnehagens årsplan (Lysklett 2006 s.35) Det er ingen fasit på hva en natur- og friluftsbarnehage er, det er ingen krav og definisjon. Gjennom forskning viser det at friluftsbarnehagene selv mener det handler om at de har sterkt fokus på friluftsliv og bruker naturen bevisst i sitt pedagogiske virkemiddel. De bør være ute minst 4 timer av dagen. De er mye ute og benytter gjerne faste referanseområder (Mauren 2008).

Fjørtoft og Mjaavatn sier at i friluft oppstår det mindre konflikter, det er mer samarbeid mellom barna, leken blir mer kreativ og barna mestrer stadig nye og varierte utfordringer som naturen naturlig tilbyr. De sier også at utfordringene og kontakten som oppstår i slike terreng vil relasjonen mellom barn og mellom barn og voksne bli styrket (Mjaavatn og Fjørtoft 2008 s. 34).

Fjørtoft viser gjennom flere undersøkelser at lek i naturen kan ha betydning for barns utvikling, spesielt i deres fysiske utvikling (Fjørtoft i Buaas 2009 s.22).

”Utviklingen av de grunnleggende bevegelsene (...) kommer ikke av seg selv, men må læres, og barnet bør få trene på disse bevegelsene i ulike sammenhenger og i ulike fysiske miljøer. Fjørtoft mener at det er ingen andre miljøer som gir like gode sansemotoriske utfordringer og like mange muligheter som naturen gir. Den er dermed en god arena for utvikling på mange områder. Studier om barn som er mye ute i naturen og leker, viser at barn får bedre koordinasjon, muskelstyrke og balanse enn barn som leker på tradisjonelle leikeplasser (Fjørtoft I Kunnskapsdepartementet 2006). I temaheftet ”Barn og fysisk aktivitet” påstår de at barn leker bedre, og at leken deres blir mer kreativ (Mjaavatn og Fjørtoft s. 34 2008). Barna er friere både i forhold til lekekamerater og kjønn og trekker hverandre i lek. Grovmotorikken blir godt utviklet fordi terrenget og miljøet er variert. Naturen gir flere muligheter i barnas lek. Naturelementene og naturmaterialet gjør barnas lek kreative og varierte (ibid.).

Moser m.fl. mener at barn lærer bedre dersom de er mer fysisk aktive og kommer i bedre fysisk form. Dette er testet i California (2002) hvor barna med god fysisk form har skåret høyere på standardiserte prøver enn elever som var i dårlig form. Dwyer m.fl. (2001) sier at sammenhengen mellom fysisk form, fysisk aktivitet og skoleprestasjonene kan knyttes til å ha god innvirkning på hukommelse og konsentrasjonsevne hos barn. Og at fysisk aktivitet i skoletiden ser ut til å påvirke positivt på klasseromadferd og der gjennom på akademiske prestasjon (Mjaavatn og Gundersen 2005).

På grunn av naturens mangfold gir det utfordringer etter hvert barns forutsetninger. Det er et dynamisk miljø som inviterer til stadig nye opplevelser og ikke blir kjedelig (Buaas 2009 s.78). Barna vil selv oppsøke utfordringene som gir god læring, uten personalets hjelp. Buaas sier at naturen er et fritt for barna å utfolde seg (Buaas 2009 s.23).

1.4 Danning

I et miljø lagt til rette for aktivitet vil barna være nysgjerrig og spenningsøkende. På eget initiativ oppsøker de leken.

Frøbel i Brostrom, fant ut at barn med sine opplevelser og sin erfaringsbakgrunn skulle bli sett, og man skulle utforme et læringsmiljø og barnas subjektive måte å tilegne seg kunnskap måtte respekteres. Med denne tanken skulle barna lære men ikke belæres. Barnet selv skal velge hva som er viktig å finne ut av. Dannelse handler om at barnet selv i forhold til deres forutsetninger viser mot og selvstendighet, som gjør at de tar ansvar og sørger selv for å få innflytelse/kunnskap (Glaser, Moen, Mørreaunet, Søbstad 2011 s.47).

Gjennom et dynamisk forhold mellom fysiske, mentale forutsetninger og miljøer de vokser opp i, vil de lære og utvikle seg, og gir en allsidig læring. Samspiller med andre og omgivelser er avgjørende for denne allsidige læringen, og er en forutsetning for meningsdanning, kritikk og demokrati. Det er en kontinuerlig prosess som blant annet handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Gjennom gode dannelsprosesser skal barnet utvikle evne til å prøve ut, være nysgjerrig på omverden og seg selv som en del av et fellesskap. Det utgjør at barna lærer å håndtere deres liv (kunnskapsdepartementet 2006 s15).

Klafkis (2010) sier at dannelse har en evne til selvbestemmelse, medbestemmelse og solidaritet. Det vil si at barnet har mulighet til å gjøre det selv er i stand til å gjøre. Mulighet til å innrette forhold i barnehagen samt å være med på bestemme hva han selv og de andre skal gjøre, og arbeide for at alle har samme rettigheter og muligheter som en selv. Det innebærer sympati og solidaritet (ibid).

I dannelsperspektivet er barnets stemme og erfaringer betraktet som gyldig kunnskap. Barns medvirkning er et av de viktige elementene i barnas dannelsprosess for å utvikle autonomi og sosial ansvarlighet. Å møte barns spørsmål og undring på en yrkesetisk forsvarlig måte legger grunnen for barnets medvirkning. Barn må få støtte og veiledning på handlinger og holdninger. Danning og medvirkning kan ses som gjensidige prosesser. Slik kan barn få et positivt forhold til seg selv og egen læringsprosess (ibid s.56).

1.5 Medvirkning

Et barn som skal lære å ta ansvar og bli selvstendig må barnet lære å ta avgjørelser som angår det selv. Det må oppleve å bli tatt på alvor og at det barnet sier og uttrykker er viktig og godtatt.

Barna skal kunne være deltagende i sin egen hverdag og skal kunne påvirke barnehagehverdagen. De skal aktivt være med i planlegging og vurdering av det som vedrører barna (§3). Det vil si at personalet må få frem barns synspunkt og det skal være en viktig del av det pedagogiske arbeidet. Gjennom medvirkning må man lære å lytte til hverandre på tvers av alder, kjønn, etnisitet og posisjon. Dette skal skje i samsvar til barnets alder og modenhet. Dette krever tid, og det krever tilrettelegging, planlegging, og gjennomføring slik at alle barn får delta. Det krever også voksens kunnskap, ydmykhet og voksens nærhet for å kunne skape det beste for enkeltbarnet og hele gruppen (kunnskapsdepartementet 2006).”

Maanum sier at medvirkning handler om at personalet har evne til å tolke barnets intensjon. Det handler også i uterommet å se barnets nysgjerrighet, interesser og engasjement og få et aktivt forhold til læringsprosessen (Maanum 2010 s19). Han sier også at naturen som lekearna skaper oppmerksomhet, nysgjerrig, fantasi og glede. Ved å se barnas uttrykk kan man bruke naturen som en god og interessant pedagogisk arena.

Hvis man skal klare å se barnas intensjon sier Glaser krever det følsomhet, overvåkenhet, lyttende pedagogikk og det å balansere ulike syn. Det er avgjørende når man tar endelige avgjørelser på barnets vegne (Glaser, Moen, Mørreaunet, Søbstad 2011 s.56). Barnas uttrykk på dette kan være det de sier, men også hva de forteller gjennom kroppsspråket. Medvirkning er en samlebetegnelse for selvbestemmelse og medbestemmelse, hvor selvbestemmelse er full frihet innenfor visse rammer og medbestemmelse er samarbeid mellom gitte rammer (Bae 2006).

1.6 Utviklingsmodeller, motivasjon, mestring

Medvirkning sier at barna uttrykker sine interesser og at personalet må være lydhør til det. Når man skal tilrettelegge hverdagen må man også ta forbehold i barnas forutsetninger for at barna skal oppleve å få til å ønske å prøve flere utfordringer.

Kloep og Hendry sier at det må oppstå en krise for at psykologiske utvikling skal skje. De har en modell som går på barnas ressurser og hvordan man skal tilegne barna flere ressurser. Man er nødt til å se hvilke ressurser barnet allerede har, og dermed tilrettelegge utfordringer som passer til barnet. Med dette ønsker man at barna skal få mestringsfølelse og selvtillit og dermed gå inn i flere utfordringer i håp om å få denne følelsen igjen. Det er viktig med forarbeidet å kunnskapen om bar-

na, fordi hvis man gir dem utfordringer som er for store hvor barna ikke innehar de passende ressursene for å klare oppgaven kan de oppleve angst i forhold til videre oppgaver, redsel for å mislykkes igjen. Dette skjer mellom fysiske og/ eller psykososiale omgivelser og det kan skje begrensninger i utviklingen om man ikke klarer å løse oppgaven. Det kan også gå andre veien, at barna har for store ressurser i forhold til oppgaven, og opplever ikke mestring, heller kjedsomhet og oppsøker ikke nye oppgaver og utfordringer (Hendry og Kloep 2009).

Når barnet går i utfordringer vil det erfare seg selv, vurdere seg selv og oppleve seg selv. Om barnet lykkes i oppgaven vil prege holdningen, viten og følelsene det har for seg selv (Berg 2002 s. 73). Det vil si at selvbildet til barnet vil påvirkes hvor vidt barnet lykkes i oppgavene det møter i hverdagen. Å mestre oppgavene vil utgjør at barnet føler mestringsfølelse og gir motivasjon for nye forsøk. Mestringsmotivasjon er en indre energi som aktiverer atferd og mestringsforsøk (Strømnes 1990, i Nordahl og Misund 2009 s. 66).om er et utgangspunkt for motivasjonen.

Barna er kroppslig aktive og de uttrykker seg mye gjennom kroppen. Gjennom kroppslig aktivitet lærer barn å kjenne seg selv og verden rundt. Barna skal få positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring, utvikle kroppsbeherskelse, grovmotorikk og finmotorikk, rytme og motorisk følsomhet. De skal kunne glede seg over å bruke naturen til å utforske og oppleve kroppslige utfordringer og forståelse om hvordan den kan brukes. De skal lære å iaktt, undre seg, eksperimentere, systematiske, beskrive og samtale om den fysiske verden (kunnskapsdepartementet 2011 s.41-) Erik Larsen og Selnes mener det skaper større mestring av oppgaver og ferdigheter og dermed vil utgjøre seg mer positivt i forhold til barnas identitet (Larsen og Selnes 1957 s. 83). Jeg velger nå i den sammenhengen å se nærmere på barn og læring.

1.7 Lek og læring

Barnehagen skal ha som mål at barn skal utvikle selvstendighet og trygghet på seg selv som individ og egen personlige og kulturelle identitet. Den skjer gjennom gjensidig samhandlingsprosesser mellom barn og voksne, og barn og barn (Kunnskapsdepartementet 2006).

I leken er det barnet som er i sentrum. Leken har veldig mange fordeler for barnas utvikling. Leken er et mål i seg selv, og det gir indre tilfredsstillelse. Barnet lærer seg selv å kjenne gjennom å kjenne sine grenser og forståelse for sine egne meninger og holdninger. Leken stimulerer læring og utvikling, samtidig som den barnets nivå i læring og utvikling. Leken foregår oftest som samspill med andre, og de lærer samhandling gjennom leken (Lillemyr 2006 s 25). Gjennom lekeaktiviteter vil barna gå inn i nye utfordringer fordi leken krever det, noe som utgjør at barnet erfarer og lærer. Samtidig vil barnas læring motivere til ny lek.

Vygotsky (1978) nevner de biologiske utviklingstendenser og de sosiale og kulturelle forhold som spiller inn i barnas utvikling. Ved at alle disse drar nytte av hverandre vil barnet få en allsidig tankeutvikling og gir grunnlag for bedre forståelse, og mer avanserte ferdigheter og fleksibilitet. Denne kombinasjonen vil være et grunnlag for barnets selvstendighet (Lillemyr 2006 108). Allsidig utfordringer vil kunne gi barnet trening på å kombinere de tre utviklingsprinsippene, slik at det blir en mer helhetlig forståelse av verden rundt.

Flere forskere hevder at naturen er den beste lekeplassen for barn. Her får barna utfordringer de ikke møter ellers i barnehagen og får stimulert alle sine sanser i et miljø som hele tiden forandrer seg (Lysklett 2006 s.8). Å bruke naturen som læringsarena gir allsidig læring (Buaas 2009). Naturen er variert og kan skape nysgjerrighet hos barna. Den innbyr at barna skal kunne ofte oppleve, og erfare nye ting.

Slosselek er en av flere risikofylte leker. Typisk or risikofylt lek er at den gir samarbeid og fellesskap. Spesielt for slosseleken lærer barna å mestre mellommenneskelige forhold som tilknyttes til jevnaldrende og hva ulike sosiale signaler betyr, og hvordan disse skal brukes i sosiale settingegn (Kvello 2010 s.185). De lærer også mer komplekse ferdigheter som forhandling, manipulering, lederskap og endringskompetanse. Det innebærer også å kjenne på å ha overtak, være underlegen, de får måle krefter, kjenne på makt, de må tilpasse seg og være fleksible. I tillegg får de trene på kontrollere egen aggresjon, forstå andres affeksjon, å se på hva man gjør riktig for å ikke bli mislikt (Kvello 2010).

Rammeplanen sier at barn bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær. Som en del av kommunikasjonen som er i leken vil språket være et redskap til tenkning, uttrykke egne tanker og følelser. Samtidig vil leken være viktig for barnets tale-utvikling. Det er viktig for barna å kunne uttrykke seg for å kunne uttrykke seg selv i samspill med andre. Personalet må være tydelige å bruke språket, benevne ting, både gjenstander og emosjonelle følelser (kunnskapsdepartementet 2011 s. 35).

1.8 Voksenrollen

Leken er noe som tilhører barnet, det er deres eget. Samtidig er barnehagehverdagen avhengig av bevisste voksne som kan utgjøre kvaliteten over det som foregår.

Voksenrollen er vidt rolle i barnehagen. Vi står til ansvar for barnets trygghet og trivsel, lek og utvikling og det er vår oppgave å innfri mål og oppgaver. Hvorvidt man får barna til å bli selvstendig, og hvordan man bruker naturen vil komme an på personalets kunnskap, holdninger og engasjement. Bae (1996) mener at hvis det skal være anerkjennende relasjon mellom to mennesker, må forholdet

være basert på likeverd. Det kan ikke bli en anerkjennende relasjon hvis en føler seg mindre eller mer verdt enn den andre (Bae 1996 s. 147). Bae trekker inn definisjonsmakt for å fremstille viktigheten av anerkjennelse og anerkjennelse relasjon. Definisjonsmakt beskrives som det maktforholdet voksne står i overfor et barn og en barnegruppe når det gjelder deres muligheter til oppfatning og opplevelse av seg selv (Bae 1996). Denne definisjonsmakten kan fremme barns selvstendighet, tro på seg selv, respekt for seg selv og andre, samtidig som den kan være ødeleggende for barns selvspekt og selvstendighet (ibid).

Anerkjennende kommunikasjon handler om å lytte, forstå den andres tanker å prøve å sette seg i deres følelser, og oppriktig være interessert av det den andre forteller. Det gjør at den andre parten er autoritet i forhold til sin opplevelse (Bae 1996). Å være i en anerkjennende relasjon vil barna oppleve selvtillit, selvstendighet, toleranse, og medmenneskelig respekt. Dette vil gjøre at de igjen bruker språket i sammenhenger fordi de stoler på sin egen kompetanse (Bae 1996)

Man må som voksen være varsom i barnas lek. Leken er dyrebar og den er en del av barnets læring og utvikling.. Dette bør være utgangspunktet når man skal tilrettelegge et godt lære- og oppvekstmiljø. Mead (1969) legger stor vekt på at det er den spontaniteten i leken som gjør den så grunnleggende viktig for læringen. Man må være bevisste i disse signalene i leken. Smilansky (1968) ser det som nødvendig å intervenere i barns rollelek, med å gi barna støtte og stimulering og veiledning på lekferdighetene. Dette er helst for de barna som ikke har lett for å komme inn i leken av forskjellige grunner eller mestrer den alene. Da gjelder det at det er barna som styrer leken og ikke den voksne (Lillemyr 2006 s. 39-).

Et trygt og selvstendig barn vil undersøke omgivelsene for å mestre å lære (Erikson i Larsen og Selnes 1975 s88). Det kreves da av den voksne å ha grenser og veiledning som gir barna nødvendige erfaringer. Ikke minst forståelse for barnas forutsetninger g få barna til å sette pris på eget initiativ som noe viktig og verdifullt (ibid.). De erfaringene og sitt syn på egen identitet vil prege hvordan man forholder seg til andre og de oppgaver man er satt til å løse. Dette er et handlingsredskap i ulike situasjoner individet er i, altså barnet handler ut ifra tidligere erfaringer (Piaget i Larsen og Selnes 1975).

Det er flere punkter under voksnes rolle i ”med himmelen som tak”. Buaas nevner først det fysiske rommet som er viktig for utfordringer og inspirasjon. Den skal øke lekelyst og kreativt engasjement og er viktig, men Buaas (2009) mener at den viktigste faktoren er barna og de voksne. Kompetansen til de voksne vil påvirke grade av et trygt sosial miljø, struktur i det pedagogiske innholdet, opptre som gode rollemodeller, se muligheter og sette fokus, og sette grenser. Buaas poengterer også at til

tross for målrettet arbeid, må man gi rom for forandringer og spontanitet og være innstilt på at det kan skje uforutsette ting (Buaas 2009).

Barnehagen skal bruke uterommet som ressurs i den pedagogiske virksomheten. Det setter krav til personalets bruk av uterommet, og man må ta rammeplanens mål og oppgaver med ut å bruke det i naturen (Buaas 2009 s.53-).

Som voksen må man se at som voksen påvirker barna, kan barna påvirke de voksne. De kan bidra med ideer, innspill og påfunn. Som voksen har man mulighet til å ta dette på alvor og at det integreres i virksomheten; man tar hensyn til barns medvirkning. Man bør være åpen å tilstede og oppleve med barna (Bae i Buaas 2009 s. 57). Uterommet er mer komplekst, ustrukturert og uforutsigbart enn inne. Det gir enkelte utfordringer til utepedagogen, som bruk av stemmebruk, observasjonsevne, kroppsspråk og påkledning. Opplegg i natur vil kreve at pedagogen har evne til fleksibilitet, kreativ problemløsning og ha handlingskraft. Veilederrollen er enklere i uterommet og at spontanitet og åpenhet oppstår lettere ute enn inne (Buaas 2009 s. 53-).

Fjørtoft (2008) hevder at mangfoldet av opplevelsesmuligheter i naturen gjør det mer naturlig å inn- ta en veilederens og observatørens rolle. I Lysklett hevdes det også at de voksne påvirker barns oppmerksomhet med sitt eget engasjement. Når man har et engasjement for jobben, holder på med noe man liker selv, vil det kunne bidra til å stimulere interesser i barnegruppa. Barna fanges av voksnes entusiasme og glede ved egeninitierte aktiviteter (Lysklett 2006 41-).

Observasjon er at man systematisk skaffer seg kunnskap om enkeltbarnet, relasjoner og aktiviteter (Askland 2006 s. 163) Åberg og Taguchi sier at man må ha fokus på barnets sterke sider, interesser og muligheter. Med å se på dette ønsker de en felles forståelse for hvordan barnet søker kunnskap for å forstå omverdenen, og man vil på den måten gi mulighet til og selv delta i en læringsprosess med barnet. Observasjon er å se og høre, og få et inntrykk av ting man ikke har reflektert over. Det gjør en nysgjerrig på noe man vil se mer på. Videre mener de at man skal dokumentere det man har sett og da ha et godt grunnlag for å kunne reflektere med andre. De mener at alle vil se på situasjonene på grunnlag av egne verdier og holdninger og forståelse av situasjon, slik at å reflektere sammen vil kunne gi mulighet til å finne det som er mest interessant, og dermed finne ut hvordan man jobber videre (Åberg og Taguchi 2008).

2 Metode

2.1 Valg av metode

Tranøy definerer metode som en fremgangsmåte for å få kunnskap eller etterprøve påstander som sies å være sanne, gyldige eller holdbare (Tranøy i Dallen 2008). *En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener til dette formålet, hører med i arsenalet av metoder* (Aubert, 1985, i Dalland 2008 s. 83). Metoden forteller oss om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Det er redskapet vårt til å finne ut av det vi lurte på. Den hjelper oss i å samle inn data som vil gi oss informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland 2008 s 102).

Jeg valgte kvalitativ metode. I kvalitativ metode styres konklusjonen og teoridannelser i stor grad av det innsamla materiale (Løkken og Søbstad 1996). Kvalitativ metode skal være i vanlige omgivelser. Nærhet og følsomhet til det som skal studeres står sentralt. Den subjektive opplevelsen står sentralt og man stiller åpent med det man skal finne ut (Løkken og Søbstad 1996 s. 29). Empiri betyr erfaringsbygd kunnskap (Dalland, 2007) Metoden får litt kritikk fordi det innsamlede materialet vil være det som styrer konklusjonen og teoridannelsen, og man kan ikke forhåndsanta at det er slik bestandig.

Kvalitativ intervju skal ta sikte på å få frem nyanserte beskrivelser av den situasjonen som intervjupersonen befinner seg i. Det er dermed viktig å stille utfyllende spørsmål (Dalland 2008 s. 135).

2.1 Intervju

Jeg har valgt å bruke intervju for å samle opp informasjon og tanker rundt tema. Man velger intervju fordi man ønsker å samle inn data gjennom å snakke med folk. Det handler om å ta vare på informasjonen og sikre seg ikke å bli misforstått. I forskningsintervju er spørsmålene grunnlag for svarene man får. Evnen til å oppfatte og ta vare på svarene, forstå dem og tolke dem er avgjørende for nytten av intervjuet og om det er til å stole på (Dalland 2008 s.130). Et intervju er når en person stiller spørsmål og det er en eller flere som svarer. Hovedpoenget med dette er man lar personen man intervjuer skal kunne formulere svarene sine selv (Løkken og Søbstad 1996).

I følge Løkken og Søbstad (1996) forteller intervju mye om andre mennesker, og at intervju gir oss mulighet til å tolke ansiktsuttrykk og måten ting blir sagt på Det kan utgjøre at jeg får bedre svar og vil kanskje oppfatte svarene litt annet enn hvis jeg hadde sendt dem på mail.

Jeg intervjuet for å skaffe opplysninger om deres holdninger og tanker rundt dette med selvstendighet, hensyn og uavhengighet. Det krevde veldig mange spørsmål hvor man kunne få frem holdning-

er og tanker rundt de forskjellige grenene som jeg mener er viktig i barns selvstendighet, hensyn og uavhengighet.

Jeg har valgt å intervju ansatte på 3 forskjellige avdelinger. To pedagogiske ledere fra ordinær avdeling, og en fra friluftsavdeling for å kunne sammenligne deres tanker og prioriteringer. Det kan være stor forskjell på de ordinære avdelingene, og dermed kan det være lærerikt å se hvordan praksis de har og hva som fungerer best. Jeg intervjuet pedagogiske ledere fordi det er de som skal forme avdelingen.

Jeg ønsket å ha intervju ansikt til ansikt for jeg da skal kunne spørre tilleggsspørsmål for å komme frem til det jeg ønsket å ha svar på. I alle intervjuene hadde jeg intervju med opptaker så jeg kunne få konkrete setninger fra det de hadde sagt. I tillegg fikk jeg et inntrykk av hva dem tenkte og hvilke holdning de hadde for temaene.

Jeg unngikk i alle intervjuene og si hvilke tema jeg hadde, fordi det kunne prege svarene jeg fikk. Dette opplyste jeg dem om i forkant og jeg forklarte mer i etterkant.

2.2 Observasjon

Når vi observerer kan vi se hvordan mennesker handler samhandler og, hvordan de forholder seg til fysiske miljø og hva folk gjør. Kravet for å bruke observasjon som metode er å ta vare på inntrykene. Det kreves også at man må ha flere observasjoner for å lære noe om et annet menneske. Man må lagre det vi har observert, gjerne skrive det ned. Etterpå skal man bearbeide og tolke dette. Vår tolkning gir dataen mening (Dalland 2008 s.181-).

Jeg gjennomførte en kvalitativ observasjon. I forkant av observasjonene gjør vi oss tanker om fenomenet vi vil studere, en forforståelse (ibid). Jeg hadde intervjuene i forkant slik at det var min forforståelse. Dalland sier at det kan være til hjelp for å ha stilt lys på det som er relevant å observere (ibid). Jeg skrev dem ned som praksisfortellinger, hvor jeg beskrev forholdene rundt. Jeg var selv i utkant av observasjonene fordi det var gjerne barnas kompetanse, eller samspill personal og barn jeg skulle observere. En slik observasjon gir hehetsinntrykk. Å stå på utsiden av observasjonen gjør at man får med seg mere, men man har ikke mulighet til å vite hva den vi observere tenker og føler.

Å observere innebærer at den som observerer ønsker et mest mulig riktig bilde på det som blir observert. Den kan karakteriseres ved fire aspekter; man søker en helhetsforståelse, den retter seg mot relasjoner og samspill mellom mennesker, den ser på prosessen individet befinner seg i, og har bevissthet om egen rolle i observasjon (Bae i Dalland 2008). Løkken og Søbstad sier at kvalitativ observasjon retter seg mot de subjektive opplevelser og samspillet mellom mennesker. Man ønsker å

vite hvorfor mennesker handler som de gjør, og hvilke hensikt de har med dette (Løkken og Søbstad 1996).

Resultatene fra observasjon kan være generaliserende, man kan sette folk i bås gjennom å observere og tolket. Man kan bli påvirket av holdninger man har til barnet, personlighet og forventninger kan påvirke det man ser (Dalland 2008 s. 185-).

Jeg har jobbet/vært i praksis på samtlige avdelinger slik at jeg i forkant av oppgaven hadde observert og fått et inntrykk som utgjorde valget av tema. Når jeg hadde startet med denne bacheloroppgaven gikk jeg mer bevisst inn og så på eksempler som kunne gjenspeile det de pedagogiske lederne fortalte, samtidig som jeg kunne se nærmere på de påstandene jeg har med meg i innledningen, og jeg kunne se hva jeg syntes fungerer i jobben med selvstendige barn. Jeg skrev ned ting jeg så i praksisfortellinger, og en del uformelle observasjoner. Jeg deltok sjeldent i situasjonene og var bare observatør. Jeg ville ha fokus på om de voksne var mye deltagende i barnas aktiviteter, jeg ville observere situasjoner som underbygger mine påstander, eventuelt går i mot påstandene. Samtidig ville jeg observere hvordan personalet generelt jobber med barna for at de skal bli selvstendig.

Bruken av disse to metodene vil utfylle hverandre å gi bedre data enn hva den ville gjort alene.

Det kalls metodetriangulering når man bruker flere enn en metode. Ved å kombinere observasjon og intervju kan man skaffe nødvendige informasjon før et intervju, eller intervjuet kan utfylle det bildet som man har observert (Dalland 2008 s.182).

3 Drøfting

3.1 Bakgrunn for drøfting

Hver av de pedagogiske lederne har forskjellig bakgrunn og erfaring, noe som jeg tror vil påvirke svarene og prioriteringene på området. Jeg forventer at pedagogen fra friluftsavdelingen, har en større bakgrunn og kunnskap på sitt område enn de andre avdelingen og dermed vil jobbe og ha mer tanker om selvstendighet og barn i uteområdet.

Jeg følger rekkefølge til intervjuet og jeg slår sammen selvstendighet og basiskompetanse fordi svarene jeg fikk var at det var noe av det samme, eller at de hørte veldig sammen.

Jeg har forkortelser på avdelingene;

FA = friluftsavdeling. O1= Ordinær avdeling 1, og O2 = ordinær avdeling 2.

3.2 Hjelpemidler

Tilgang til hjelpemidler har jeg tatt med fordi det kan utgjøre forskjellen på om barnet vil kunne utføre en oppgave og føle et ansvar og en mestring over oppgaven hun /han har fått. O2, mener at personalets oppgave er blant annet å tilrettelegge og ha tilgjengelige hjelpemidler.

Hjelpemidler de ordinære avdelingene nevner blant annet; rapp til stellebord, knekt for å kle av skoen, krakk til å henge opp klærne sine, påkledningsbenk, lyddempende bord. ser vi fler forslag på hjelpemidlene som skal være en hjelp for at barna skal kunne gjennomføre aktiviteter, som å henge opp jakken og lignende. Begge pedagogene var begge bevisste på at barna skulle få til selv, og O2 poengterer at dette er for at barna skal gjøre selv og dermed lære. Omsorg handler om å støtte utviklingen generelt og de sentrale utviklingsområdene spesielt (Askland 2006 s. 57), noe som generelt vil være sentralt i denne oppgaven, allerede under dette tema. Personalet ønsker og tilrettelegge og ha tilgjengelig hjelpemidler slik at barna kan klare selv. Jeg mener alle avdelingene uttrykker en tro på at barna kan klare å gjennomføre oppgavene. Barna er kompetente, de er ressurssterke, nysgjerrige og kunnskapssøkende noe som vil være et utgangspunkt for hvordan vi jobber med barn og læring (Lillemyr 2006). FA sier at de ikke ønsker å ha de fysiske hjelpemidler, men de bruker seg selv til å kunne veilede barna inn i læringen. Det vil gi annen mer presis læring når de lærer hvordan man klarer seg f.eks. uten sko-knekten. Jeg synes dette er et bra poeng, hvis barna ikke har en knekt til å kle av skoen, vil de måtte bruke kroppen på en annen måte, komme på en ny løsning, for eksempel å ta av strikken under skoen først. FA mener at barna skal og kan klare denne utfordringen, og lar dem derfor prøve. Det å tro at barn klarer og kan gir mulighet til å stille krav og ansvar til barna. Ansvar må læres i ulike situasjoner, og det handler om at man skal kunne

være herre over eget liv (Larsen og Selnes 1975). Slike garderobesituasjoner kan være en del av mange som utgjør et barns selvstendighet, og jeg ser på avdelingen at det fungerer å ha en ansatt i påkledningssituasjon med 17 barn. Det tenker jeg vise ansvarlige barn som kler på seg selv.

Jeg ser at personalet, som jeg allerede har skrevet litt om, og rom kan utgjøre forskjell på om barna bruker hjelpemidlene eller ikke. Inne i barnehagen ser jeg mange barn kler av seg, slipper klærne på gulvet og springer inn på lekerommene. Da er det enklere å henge opp klærne til barna selv. I tillegg må barna vente på tur for å låne krakk eller lignende for å klare oppgaven. Oppfølging av barnet kan bli enklere når barna er på et mindre område slik som det er hos FA. De har et lite hus hvor barna har sine klær og ting, har alt på barnehøyde, og det gjør det raskere og enklere for barna å få til. I tillegg er det enklere for personalet å følge barna opp i oppgaven fordi de oppholder seg i et lite inneområde.

O-1 og O-2 viser også til ergonomi, som en grunn for disse hjelpemidlene. O2 sier at man må bevare kroppen sin for den skal holde i mange år i jobben. Hjelper du deg selv hjelper du også barna. Hvis man velger og ikke løfte barnet opp, men la det prøve vil det utgjøre at barnet prøver og lærer selv.

3.3 Lek

At barna klarer å være selvstendig og uavhengig i leken er viktig, men leken kan også være en metode for å bli selvstendig. Det at barna tørr og klarer å gå inn i leken og delta kan vise til at barnet er uavhengig. Å få kompetanse gjennom leken kan være med på at barna klarer og mestrer på egen hand.

Alle avdelingene trekker frem frileken som den viktigste leken i hverdagen, fordi den motiverer barna til å leke, som fører til læring. Jfr teori s.9 som bekrefter dette, og sier at er en typisk væremåte for barnet, og at for barna er leken viktig i seg selv (Lillemyr 2006).

Slik jeg oppfatter det sier FA at det også er mulighet for barna å komme med initiativ i organisert lek også. For eksempel i uformell observasjon jeg en organisert lek som handlet om jungeldyr. Jeg har sett eksempler på hvordan personalet hjelper barnet med å sette øynene på riktig plass på sjiraffen, nissen eller lignende. Personalet har mulighet til å bekrefte eller avvise barnets innspill, hvordan man reagerer på barnets handlinger kan utgjøre barnets tro på seg selv, barnets selvstendighet og selvillit (Bae 1996). I rammeplanen står det at barnet skal ta i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede (Kunnskapsdepartementet 2011 s.42). Det skaper ikke rom for barnets egen kreativitet, det vil ikke få uttrykket seg, hvis vi korrigerer det. Kanskje vil barnet ikke oppleve mestringsfølelsen, og får heller ikke bekreftelse på at det er bra det de gjør, noe som kan

påvirke graden av barnets selvstendighet. Når et barn føler at de feiler tar det bort motivasjonen for å prøve nye lignende oppgaver (Kloep og Hendry 2006). Jeg opplever at barn som hele tiden blir korrigert vil slutte å ta initiativ til å prøve.

FA gir barna ansvar også i leken, noe som igjen kanskje igjen kan setter krav til dem. O1 sier at hun ønsker å verne leken til barna ved at de får være alene på et rom. Det igjen innebærer å stenge andre ute av den, noe som kan være bra for lekens kvalitet. Men hvis man gjør dette hele tiden kan man undre seg over hvordan barna lærer seg å måtte ta helt og holdent kontroll over seg selv i forhold til andre. Barn må øve på de sosiale kodene sine (Ruud 2010), og kanskje frarøver man dem når man bestandig skal være til stedet å unngå konflikter. Ville barnet jobbet mer med kommunikasjon hvis de ikke hadde hatt disse voksne over seg som kontrollerer leken på den måten? FA viser til en helt annen holdning hvor det skal være fritt. Jeg forstår det som at i stedet for å begrense skal personalet observere barna for å så kunne se hvor konfliktene oppstår. Deretter kan de veilede dem til å forstå og ordne opp selv. Dette stemmer med Ruuds teori som sier at hvordan man oppfatter barnas behov for hjelp er et resultat av hvordan man har tolket de observasjonene man har gjort. Barna må korrigeres, integreres og reguleres, og dette bør pågå i samhandling slik at de kan tilpasse sin adferd til konteksten (ibid). FA ønsker at i situasjoner bør barna delta i samtalen og det å ordne opp. I dannelsesbegrepet snakker de om at barna må lære gjennom å delta og deretter reflektere over handlinger og væremåte (Glaser, Moen, Mørreaunet, Søbstad 2011). Hvis barna ikke får være med på denne prosessen vil de heller ikke ha mulighet til å lære av det. Jeg oppfatter at FA ønsker å sette ord på situasjonene og involvere barna i dem. Pape sier at sosial kompetanse går på å kunne ta og kunne opprettholde kontakt med andre (Pape 2002 s.89). Barna må erfare hvordan, må lære å gi og ta, heve og senke seg, kjenne på empati og hensyn og så videre. Dette lærer barnet i samspill med andre. Det at personalet ikke griper inn med en gang kan være bra for barnas tilbakemelding fra andre barn i kontekst. I speilteorien sier Mead at barna vil oppleve seg selv gjennom tilbakemeldinger de erfarer de gjør med andre. Leken med andre barn er viktig for barna selv, og de ønsker å gjøre mye for å være i den (Lillemyr 2006 s. 155). Her er da kanskje det beste rommet for å lære om seg selv, hva som er godtatt og ikke, og de må regulere seg selv i forhold til de andre.

Fjørtoft mener at i uteområdet er det mer kreativitet og samarbeid mellom barna (Fjørtoft og Mjasavatn 2008 s.34). Samarbeidet mellom barna opplever man i alle situasjoner på FA fordi det er stort område, kanskje må barna hjelpe personalet, samarbeide om å frakte leker fra en plass til en annen for at det skal bli butikk. I forhold til lek ser jeg at samarbeidet vil være viktig. For eksempel hvis man er på tur har man ikke med lekebil, slik at i samleken må de bli enige om hva materialet er, er pinnen en bil eller en hest? Det finnes heller ikke en bilbane laget og klar for bruk. Barna må sammen skape denne bilbanen. Fjørtoft og Mjaavatn (2008) sier at det er mindre konflikter i

uterommet, noe som sikkert er riktig på grunn av et mye større rom, og jeg ser barna har større muligheter til å finne attraktive lekeplasser/leker.

Jfr teori s.10 viser til at språket og kommunikasjon er viktig i leken. Jeg valgte å spørre de pedagogiske lederne om språket fordi det er et grunnlag for at barna skal mestre å være i lek. For eksempel vil barna kunne snakke om en felles forståelse om at leken er en bil. Språket vil ha mye å gjøre med hvordan barna skal kunne mestre å være uavhengig av voksne i samspillet med andre, dermed også viktig i selvstendigheten. Rammeplanen sier at som en del av kommunikasjon vil språket være et redskap til å kunne uttrykke egne tanker og følelser (Kunnskapsdepartementet 2011 s. 35). De pedagogiske lederne mener at å bruke språket er viktig, bruke det i hverdagen aktivt, og la barna være aktiv selv. Jeg opplever at barna er vant til å bruke språket, og at personalet bruker tid til å høre på dem. Personalet haster ikke med å snakke for barna, men gir barna tid og mulighet til å snakke, både bare mellom voksen og barn, men også mellom barn og en gruppe. Man må være bevisste i møtet med barnet og språk. Man må være anerkjennende, og lytte til barnet, prøve å forstå dens tanker, følelser og være oppriktig interessert i det han/hun sier (Bae 1996). Jeg synes det virker som at det viktigste for barna er at personalet bruker tid til dette for å vise at vi tar deres tale alvorlig. Barna snakker mye med meg når jeg kommer inn på avdelingene og jeg opplever at enkelte ganger er det ikke viktigst hva de sier, men kontakten og anerkjennelsen av samspillet. Det å bli tatt på alvor og man viser interesse for dem og deres tanker og følelser. Bae sier at i en anerkjennende relasjon vil barna oppleve selvtillit, selvstendighet, toleranse og medmenneskelig respekt og de på den måten vil bruke det igjen (ibid). Dette gjør at jeg tenker litt på dette med kommunikasjonen i uterom og innerom. Pedagogene forteller at de mener det er forskjell på hvilke arena som gir best mulighet til samspill og deltagelse med barna. De var litt uenige om det var ute eller inne. Men kanskje må man da jobbe med å se barna på alle arenaer og være åpne for deres opplevelse. For å kunne gi barnet størst mulig repertoar vil alle arenaen og dens muligheter være viktige å delta i.

For at barn skal få den ideelle utviklingen og det som trengs for å kunne bli selvstendighet, er det viktig at barna er i samspill og lek. Enkelte av barna kan streve med å få tilgang til leken og det å fungere og samhandle godt med andre barn. Det krever tid, innlevelse og anledning til å støtte for at de skal kunne delta (Ruud 2010 s.28 - 67). Jeg spurte pedagogiske lederne om hvordan de jobber med barnas innpass i gruppen. Alle avdelingene mente at å dele barna inn i grupper er en god metode fordi det kan gi sjanse til å finne lekekamerat, man kan ta bort krefter utenfra som hindrer den gode leken og å gi dem gode erfaringer med samspill. Personalet må tilpasse ett trygt og inkluderende miljø for barnet hvor barnet må kjenne seg inkludert. I en trygg kontekst vil barnet prøve ut ny adferd og nye strategier, noe som kan gi gode erfaringer (ibid s 83). FA trekker inn

turene som en god løsning på oppleve sammen. O1 sier seg enige om at på turene er det fin anledning for å synge sammen, leke sammen, men jeg opplever også dette er også for motivasjonen til barna hvis de for eksempel skal gå et stykke. FA sier at han ønsker å skape gode opplevelser sammen, dette generelt for alle barna. Naturen gir gode muligheter for å oppdage, og Fjørtoft sier at barna er friere i forhold til lekekamerater i naturen og at naturens elementer gjør leken mer variert og kreativ (Fjørtoft og Mjåvatn 2008). I følge FA kreves det at personalet er engasjert og har kompetanse som fører barna sammen, gjennom oppdagelser og nysgjerrighet. Maanum er enige og sier at gjennom å engasjere seg selv og være med-opplevende vil barna bli nysgjerrige og interesserte (Maanum 2010 s.32). FA har på den måten lagt godt til rette for dette, med tanke på at de går på tur tre ganger i løpet av uka. Som han også sier, alle barna på avdelingen skal ha en venn, noe jeg i uformell observasjon har sett at de lykkes med.

Opplevelsene barna får sammen kan være et middel til at de finner hverandre igjen i etterkant. Jeg ser at når barn også deles på tvers av avdelingene finner kanskje de barna som er mest for seg selv andre barn som de passer bedre sammen med.

O2 sier at man bør ha rutiner, slik at hverdagen blir oversiktlig for barna. De barna som har ting de synes er vanskelig bør ha en dag som er forutsigbar. Buaas sier at hverdagen i friluft gjerne er spontan og fleksibel (Buaas 2009). Vil det da si at på en måte kan uterommet gjøre det mer uoversiktlig for barnet? Enkelte barn kan jeg oppleve bruker lang tid på å bli trygg i settingen på FA. Mye kan spille inn på det, men kanskje er dette en del av poenget, at hverdagen ikke bestandig er i strenge rutiner.

Alle pedagogiske lederne tillater slosselek. Det kan være store utfordringer for barna å lære alle disse sosiale reglene. Men jeg ønsker å trekke inn «slosselek», fordi den gir positiv og god sosial utvikling. FA viser til et opptak om barnas slosselek hvor alle barna dyttet hverandre. Enkelte når barna ramlet i bakken gikk dem å satt seg på en stein. Plutselig var de tilbake igjen og begynte å herje. Dette virket som en lek uten noen form for rammer, det virket bare som en motorisk lek. Etter leken spurte pedagogisk leder om hva barna tenke om slosseleken. Da kom det frem at barna hadde regler, hver andre gang de datt i bakken måtte de sette seg ned på en stein å telle til 20. Jeg tenkte selv at de satte seg fordi de var sure å ikke ville være med lengre. De har klare regler og det er klar mening over hva som skal hende, de hadde til og med et navn på det. De jobber sammen, de herjer og utviser en fryd over herjingen. Man ser et barn som ikke helt forstår reglene blir dermed ikke inkludert på samme måte. Dem må prøve å regulere og forstå. Alle de pedagogiske lederne tillater slosseleken, men jeg synes at FA har den barnegruppen som oppsøker denne type lek mest. Kanskje

på grunn av at naturen gir gjerne mer rom for det, det er stort område hvor man ikke blir forstyrret, de kan fortsette før og etter lunsj fordi de ofte er på samme arena, og det blir ikke så høyt lydnivå. O1 har et "boltrerom" som er disponibelt for alle avdelingene, men det er mye mindre og det er ofte veldig mange forskjellige barn som kommer og går, altså gir lite stabilitet. Naturen gir frihet til barnets naturlige utfoldelser, hvorpå også personalet blir satt mer utenfor (Lysklett 2006).

Personalet trenger ikke legge samme rammene som inne.

FA viser til å ha god innsikt i hva dette egentlig innebærer og sier at det er veldig viktig for både det sosiale, selvkontroll, forstå andre og at barna selv lager rammer for dette. En slik utvidet innsikt i leken gjør at han interesserer seg for den og lar den være helt og holdent barnas egen lek, han skal ikke gi noen retningslinjer. Barna er nødt til å uttrykke seg selv og dempe seg etter andres uttrykk. Kvello sier at vurderinger av risiko ofte blir tatt av voksne fordi barna er ofte under oppsikt av voksne. Det kan være med å hindre den tilstrekkelige utfoldelsen (Kvello 2010). Jeg oppfatter at O1 begrenser leken litt, fordi hun henger seg opp i disse reglene. Reglene er kanskje ikke fastsatt, men barna lager dem etter hvert. Kvello sier at hvis vi hindrer denne leken kan det utgjøre at barna har vanskeligheter med å takle risikofylte situasjoner i ettertid (ibid).

3.4 Medvirkning

"..Medbestemmelse, medansvar og deres forståelse som et ledd i utviklingen av både selvstendighet og evne til å inngå forpliktende fellesskap" (Lov om sosial service i Bae 2006 s. 9). I intervjuene sier pedagogene at de ønsker at barna skal kunne ta del av egen hverdag. De ønsker at barna skal kunne ta avgjørelser som preger dem selv og de andre i gruppa. Svarene jeg fikk viste ofte til ordet medbestemmelse, hvor barna skal kunne være med å si sin mening, og slik være med på beslutninger (Bae 2006 s.9). Bae sier at barnet har rett til å få støtte i å uttrykke seg, bli synlig og ha en virkning i sosiale sammenhenger. O-2 mener at man må være spontane og fleksible. Man må ta valg ut ifra hva barna interesserer seg for der og la det prege hverdagen til barna. Jeg forstår det som at hun mener at det er viktig å bestandig se barnas uttrykk gjennom hele dagen, og ikke i bare enkelte settinger. FA sier at medvirkning også omhandler at barna får lov til å gjøre det de har lyst til. Han mener man må se etter hva barna interesserer seg for, å gjerne bruke dette som et utgangspunkt for et prosjekt. Han mener barna på denne måten føler at de blir tatt på alvor, og han mener dette er en måte for barna å kunne være med på å utvikle seg selv, gjennom erfaringer og det å medvirke. Dette er noe som går igjen på denne avdelingen i flere av svarene, og jeg synes det er veldig viktig i barns selvstendighet og uavhengighet. Jeg mener at dette gir mulighet til ansvar hos barna. Jesper Juul sier at barna ønsker ansvar for eget liv, noe som krever trening. Det innebærer ikke at de skal klare alt selv, men at som forelder skal være med- og motspillere (Juul u.b.). I hovedsak snakker han om forholdet barn og foreldre, men jeg mener at på grunn av at vi er nære

omsorgsarbeidere for barnet vil dette være relevant i barnehagen også. Han sier at verden gir barna mange valg som de må stå for, for eksempel tar han opp narkotika. Ved å gi barna erfaring med å ta ansvar tidlig vil det påvirke deres ansvarsfølelse senere, slik at de ikke tar mange destruktive valg (ibid). Tidlig medvirkning og ansvarliggjøring gir barna trygghet til å ta egne valg etter hva som føles riktig. Å lære tidlig å ta ansvar for seg selv å vite at det er konsekvenser av valg man gjør kan gi barna et godt grunnlag for senere ansvarsfølelse og avgjørelser.

Det er viktig å sette valg og ansvar som barnet har en mulighet til å mestre. Et barns synspunkter skal tas hensyn til etter sin alder og modenhet (Bae 2006 s.7). Jeg ser at det stilles mye krav og ansvar på FA. Å gi barna mulighet til å ta del å styre over seg selv og andre bør det være lagt vekt på om barnet klarer å se sitt eget beste. Man må gjøre opplevelsen av å få ansvar til noe positivt, og ikke la disse valgene bli noe skummelt som de selv ikke ønsker. Man må igjen se barna som subjekt, og gi dem utfordringer og valg etter hva de kan mestre, og jeg tenker at av og til er det kanskje det beste for barnet at personalet tar valget for barna. Dette ser vi tydelig i dosituasjoner hos barn, kanskje skal man ikke spørre barna om de må på do, men si at de skal gå på do, for å unngå nedlatende situasjoner for barnet.

3.5 Basiskompetanse og selvstendighet

I intervjuene sier informantene mye av det samme under disse temaene. Det kan bety at pedagogene oppfatter dem å være det samme, slik at jeg velger å slå dem sammen. De mener at det handler om å mestre hverdag sin. Det innebærer at de må mestre sosiale utfordringer samt å ha kompetanse innenfor bevegelse slik at de kan klare de fysiske utfordringene de møter.

Pape har selvstendighet som en del av basiskompetansen. Jeg vil si at det å mestre seg selv i forhold til andre er en basiskompetanse som er viktig. Men også ser jeg på basiskompetanse som en viktig redskap for at barna skal ha mulighet til å være selvstendig. I barnehagen var det et eksempel hvor et barn på 3 som ønsket oppmerksomheten hos et par gutter som var litt eldre. Alle barna hadde hver sin bil, hvorpå 3åringen går mot dem og begynner å kjøre rundt på banen sammen med dem andre. Her blir barnet tatt i mot, fordi han klarer å innrette seg inn i det som foregår på leken, han har godt språk og tar signalene som de andre barna sender ut. Plutselig stiller de seg oppå en reol med bilene, og treåringen får så vidt nesene opp. Han bruker en boks i nærheten og klatrer opp på reolen og leker videre. Dette er et eksempel hvor både det fysiske og det sosiale spiller inn for hvorvidt barnet klarer å delta. I tillegg viser barnet en selvstendig tanke og mening. Han ønsker å

delta og bruker sine ressurser for å få innpass. Han klarer også å se utfordringen og lage en løsning på det.

Verken basiskompetanse eller selvstendighet er skrevet som egne målområder i rammeplanen for barnehager (2011). I intervjuene sier de pedagogiske lederne at basiskompetanse er kunnskap? som gjør at barnet fungerer i hverdagen, og at den er basis for videre læring. Eksempler er dogåing, påkledning og lignende. O2 sier at det er sosial kompetanse noe Pape sier seg enig i.

Basiskompetanse er sosial kompetanse, men det igjen innebærer alle former for kvalifikasjoner som skal til for å fungere i sosialt samspill (Pape 2002). O2 sier at trekker da inn selvstendighet, selvfølelse, mestring, forholde seg til andre, gi å ta, hev og senk seg. Hun sier at de må utvikle hele mennesket og utvikle det til et selvstendig og kompetent individ.

O1 sier at selvstendighet handler om å mestre ting selv, som garderobesituasjonen, do og lignende, noe som er likt som i basiskompetansen. O2 sier at det er det å klare seg mest mulig i grupper og som enkeltindivid. Pape sier at selvstendighet handler om å ha egne meninger og vilje til å gjennomføre prosjekter. Selvhjulpenhet er det å klare seg selv, som å knyte skoen (Pape 2002 s.105). I intervjuet virker O1 usikker, det tok litt tid før hun svarte. Selvstendighet er kanskje ikke noe selvfølgelig å snakke om, men det er like vell er det mange som synes det er viktig. På spørsmål om hvorfor de er viktige svarer intervjuobjektene at det må være fordi barna har mulighet til å føle mestringsfølelsen gjennom å klare oppgavene de får.

Rammeplanen sier at barnehagen skal ha som mål at barn skal utvikle selvstendighet og trygghet på seg selv som individ og egen personlig og kulturell identitet (Kunnskapsdepartementet 2006). I intervjuene trekker personalet inn mestring som et viktig begrep for selvstendighet og basiskompetansen. Mestring og mestringsfølelsen er relevant i alle læringssituasjoner. Det er motivasjon for barna å gå inn i nye erfaringer og i intervjuet viser pedagogene til at både basiskompetanse og selvstendighet må læres. Et barn får selvopplevelse gjennom hvorvidt det mestrer utfordringer de møter. Tid ble tatt inn i begge punktene. De pedagogiske lederne mener at tid er elementært for at barna skal ha mulighet til å gjennomføre oppgaven. Barna bruker tid på å få til de første gangene, men FA mener det er viktig at de får prøve, uten å prøve vil det aldri læres. Å gjenta en øvelse vil gi erfaring til barna og det vil bli memorert i nervesystemet slik at det man kan tilegne seg nye variabler neste gang (Berg 2002)

I intervjuene trekker pedagogene inn at oppgavene må være tilpasset barna, og deres forutsetninger. De sier at barna må føle på det å få til. O2 sier at det også krever at barna vet hvilke forventninger personalet har til barnet, og at forventningene passer til barnas forutsetninger. Hendry og Kloep sier at barna har med seg ressurser som de bruker i oppgavene de møter. Hvis barna ikke får oppgaver

som er tilpasset deres ressurser kan de oppleve angst eller kjedsomhet i oppgavene, noe som kan føre til at barna ikke søker slike oppgaver igjen (Kloep og Hendry 2006). FA sier at dette krever at man har kunnskaper om hva som er typisk for barnet og i de forskjellige aldrene. Det vil si at for et barn som for eksempel skal gå på ski kan man ikke forvente at en treåring skal kjøre ned skibakkene. Nordahl og Misund sier at man må gi barna mulighet til mestringsopplevelser. Hvis man tar utgangspunkt i barnets sterke sider er det større sjanse for at barnet opplever mestring. De sier at gjentakelse av ting man allerede kan, og å legge til litt nye variasjoner fører til en følelse av mestring (Nordahl og Misund 2009 s. 66-). For eksempel kan forvente at barnet går rett frem på skiene. Dette ser jeg mye av, at personalet prøver å tilrettelegge dagen for alle aldrene som er på avdelingen, 3 – 6. De har skiløyper som er både for de eldste og noen kortere for de minste. Utfallet ble at de minste følte de fikkset å gå på ski slik at deres mål var å gjennomføre «storløypa» og fikk kjempeskryt for det, og de eldste fikk skryt for å gå mange runder. Det må også være tilbakemeldinger fra de voksne på barnas initiativer. Viktigheten av tilbakemeldinger vil kunne gi trygghet og selvtillit (ibid). Et barn gjenspeiler seg i tilbakemeldingene de får, og det er dermed viktig. Det gir barna en refleksjon og evne til å se seg selv.

Naturen gir god mulighet til vid kompetanse innenfor motorikken. Det er et variert terreng og barna vil finne lekeplasser utfordringer som passer til dem selv (Buaas 2009). Her vil de ha gode muligheter til å kunne føle på denne mestringsfølelsen, for eksempel ser man at barnet har mulighet til å klatre langt opp i grantreet. Den ene dagen klatret han en meter, den andre 2., og den tredje 3. Han opplevde følelsen av å mestre flere gang ved samme aktivitet. Det viser til hvordan naturen kan gi mestring og læring helt gratis og barnet får mange tilbakemeldinger av kompisene. Men personalet har et stort område å passe på slik at kanskje kan disse tilbakemeldingene bli litt borte. O2 sa i intervjuet at man må «ferske dem» i å gjøre noe bra. FA sier at det kreves aktiv oppsøking for å følge opp barna på grunn av området, det vil si at for barna som springer unna og vil leke alene ikke får så mye av denne spontane tilbakemeldingen, og personalet må sørge for å gi plass til den i andre settinger.

Å ha god og variert motorikk vil gjøre at barna har flere bevegelige muligheter, og det vil gjøre at barna kan være uavhengig av personalet å heller ta ansvar å gjennomføre selv. Gjennom bevegelsesutviklingen utvikles barnets handlingskompetanse, det betyr at barnet tilegner seg evne til å mestre seg selv og det fysiske og sosiale miljøet, og oppgaven barnet møter på (Mjaavatn m.fl.2003 i Mjaavatn Gundersen 2005 s.48). I intervjuet sier O1 at selvstendighet er noe som må trenes på, begynte jeg å tenke på hvordan man skal trene på dette. Dette innebærer å ha flere

kompetanser som sammen utgjør, som Pape sier, mot til å vise sin vilje, gjennomføre egne prosjekter og lignende (Pape 2002 s. 104). Pedagogene virker til å ha sett disse begrepene som ett, slik at det vil påvirke svarene. Hvis vi ser på selvstendighet bare som aktivitet og bevegelse er det kanskje bare å øve på forskjellige oppgaver. O1 og O2 sier at deres barn vil være mer selvstendig på aktivitetene som foregår inne enn hva barna på FA. Dette fordi de har mer erfaring på denne arenaen. Men hvis vi snakker om å mestre det vi ikke ser, det som ikke man får automatisk ved å øve på en bevegelse eller handling vil kanskje det være en forskjell likevel.

Jeg tror man må se veldig stort og fleksibelt på dette, og jeg tar utgangspunkt i naturen. Innenfor spørsmålet om slosseleker sier O-2 at barna med mye fart i kroppen må få bruke det og de vil være mottakelig for annen læring. Fjærtøft sier naturen innbyr til aktivitet, og at barna vil være i mye fysisk aktivitet, (Fjærtøft og Mjaavatn 2008) dermed naturlig nok form også. Jfr teori s. 6 sier at barn som er i bra fysisk form er mer mottakelig for læring (Mjaavatn og Gundersen 2005). En slik forskning kan vil sette spørsmålsteget om at barna på FA har lettere for å tilegne seg kunnskap enn på de ordinære avdelingene, nettopp fordi de antagelig er i bedre fysisk form? Dette er vanskelig å påstå, men jeg opplever at enkelte av barna viser til refleksjoner og sammenhenger som jeg ikke opplever alle andre plasser. Et eksempel: Et barn fra FA, sitter og leker med en bil på en ordinær avdeling, hvor han får høre at barna på ordinær avdeling skulle komme inn. Man ser at barnet tenker, før han går inn til barna på boltrerommet, og sier: Vi er nødt til å rydde opp, avdelingen kommer inn! I bakgrunn hører jeg et barn fra O2 spør om hvorfor? Jeg oppfatter at barnet har en mer utvidet forståelse om hva som skjer, og i motsetning til å ikke bry seg og ikke forstå budskapet visste han hva som kom til å hende.

Pedagogene nevner ordet motorikk flere ganger, og at barna får til med god motorisk erfaring. Pedagogene gir eksempler på hva basiskompetanse, og sammen med de sosiale kodene nevner de døging, påkledning og lignede. Et barn må inneha en del erfaringer for å klare disse oppgavene. O1 nevner de grunnleggende bevegelser som viktig under basiskompetanse. Hun mener det er viktig at barna lærer disse som grunnlag før de starter på skolen. Det er de elementære bevegelsens som å gå, løpe, balansere og så videre. Bevegelseslæring er kontinuerlig, og skjer ved at barna hefter nye bevegelser til bevegelsene de allerede har (Moen og Jacobsen 2008). O1 sier at enkelte ting må barna klare før de starter på skolen, fordi der er det mindre voksentetthet slik at det kreves mer av barnet.

Bevegelse er et elementært behov for barn som de utnytter for sin egen læring, vekst og utvikling! Gjennom allsidig bevegelseslæring vil barna ha skaffet seg allsidig motorikk, et grunnleggende og allsidig bevegelseserfaring (Moen og Jacobsen 2008 s. 151). FA viser til naturen som en viktig arena som barnas motoriske utvikling og sier at det er viktig at de har det motoriske på plass for å kunne lære så ideelt som mulig. For at barnet skal klare å gjennomføre en for eksempel påkledningssi-

tuasjon krever det allsidig bevegelseserfaringer. I friluftsavdelingen er barna bestandig i bevegelse, og har en del grovmotoriske bevegelser. Moen og Jacobsen sier også: *utvikling av fysisk og motorisk evne skjer gjennom grunnleggende og allsidig bevegelsesaktiviteter, i ulike miljø der også kognitive og affektive faktorer spiller med*» (ibid). Barn kan gjennom motoriske aktiviteter utvikle selvoppfatning. Hvor vidt barna mestrer oppgavene de møter gjennom kroppen vil barnet vurdere, og lage en opplevelse av seg selv (Berg 2002 s73). Dette synes jeg det er viktig i denne oppgaven. Dette snakker O2 i henhold til spørsmålene om barns innpass i gruppa og at det er veldig viktig for dem å få et godt selvbilde gjennom å mestre i aktiviteten som foregår. Et barn som sliter med det motoriske vil utvikle et dårligere selvbilde, noe som hindrer det i å ta kontroll over seg selv, og tørre å si sin vilje. Det kan være et hinder i barnets selvstendighetsutvikling. Et barn som er motorisk usikkerhet vil også kunne oppleve at de i mindre grad blir inkludert i felles lek og i vennegrupper, fordi de ikke behersker den fysiske leken like godt (Mjaavatn og Gundersen 2003). Det vil si at det hindrer barna i sin sosiale kompetanse, og gjør det til en basiskvalifikasjon. FA sier at naturen stimulerer til motorisk aktivitet, og det gir utfordringer etter barnets ståsted, noe som samsvarer med Fjørtofts (Fjørtoft 2000 i Osnes Skaug, Kaarby 2019 s.170). Det er tilrettelagt for barna slik at personalet skal kunne stå på sidelinjen. Barnet må få erfaringer for å gi dem selvtillit på seg selv og kjenner sine grenser. Slik innsikt påvirker kanskje barnets handlinger? Ved å vite hva han/hun får til og ønsker av spenning, vil barnet selv ta ansvar for å gå inn i nye oppgaver.

Ser vi på begrepet danning sier Brostrom at med støtte fra voksne skal barna selv kunne gå inn i oppgaver som er viktig for dem. Det innebærer at barnet selv skal, i forhold til egne forutsetninger vise mot og selvstendighet, som gjør at de tar ansvar og sørger for å få innflytelse og kunnskap (Glaser, Moen, Mørreaunet, Søbstad 2011 s.47). Voksenrollen er trukket med, slik at de er ikke fraskrevet ansvaret, men tilrettelegge for at barna skal ha mulighet til dette. Bruken av naturen er en slik tilrettelegging, fordi det gir barna mulighet til å ta ansvar. O1 og O2 ønsker også dette og ser på filosofien til Reggio Emilia som sier at lekene og rommet skal innby til lek. Reggio Emilia jobber med hvordan rommet kan være en tredje pedagog, og dermed tilfredsstillende det kompetente barnet med å tilrettelegge rommet som en del av det lærende miljøet (Åberg og Taguchi 2008 s.29-). Likevel kan det kanskje aldri bli ideelt, ettersom rommet tar mye lyd, det er blyanter der, men bare tre stoler eller lignende. O2 sier at et selvstendige barn skal kunne sette i gang aktiviteter på egen hånd. Larsen og Selnes sier at et selvstendig barn vil undersøke for å mestre å lære på egen hånd (Larsen og Selnes 1975). O2 sier at barna som blir styrt mye av personalet kan utgjøre uselvstendige barn. Alle tre avdelingene viser til at hvis barna spør om å få lov til å leke eller andre ting skal det være en grunn for å si nei. De ønsker minst mulig å avvise barnets initiativ og ønsker. Barna får ta egne

valg, noe som også innebærer å ta ansvar for det man har valgt. Det innebærer for eksempel å måtte være med å rydde opp etter lek.

O2 sier at en hverdag styrt av voksne vil gjøre at barna blir uselvstendig. Bae snakker om å se barnet og anerkjenne det. Jeg opplevde en situasjon hvor barn ble umyndiggjort som jeg tenker motstrider all jobb for selvstendighet. Det var noen barn på boltrerommet og jeg var sammen med dem for å bygge en hytte. Under en madrass fant jeg mange nåler som hadde vært i veggen. Jeg gjør barna oppmerksomme på det jeg har funnet og spør om de har sett noen leke med dem. De sier nei og ser forundret på funnet mitt. Jeg ber dem om å lete sammen med meg om det er flere. Jeg sier til dem at de er nødt til å komme med dem til meg hvis de finner flere, fordi barna kan trø på dem og lignende. Jeg tar med nålene ut og viser det til en annen ansatt og sier at jeg hadde funnet dem på gulvet slik at hun kan være oppmerksom på at det kan ligge flere rundt om kring. Hun blir irritert og tar dem i fra meg. Jeg sier hva barna har sagt, at de ikke har tatt dem ut av veggen. Hun går bestemt inn på rommet og spør med streng stemme ”hvem har gjort dette?”. Barna ser på henne og forteller at de ikke har vært med på dette. Hun sier at hun ikke trur på dem og forteller at det er ikke lov. Barna kiker forundret på damen, og slutter til slutt å forsvare seg, bare hører på.

Dette mener jeg motsier alt en voksen skal gjøre. Jeg trekker inn Bae som sier at man i relasjon skal være likeverdig og ha respekt for den andre parten. Jfr toeri s. 11 viser jeg til definisjonsmakt, som kan fremme barns selvstendighet, tro på seg selv, respekt for seg selv og andre, samtidig som den kan være ødeleggende for barns selvrespekt og selvstendighet (Bae 1996 s.147). Hvis barna opplever dette ofte kan det ugjøre en hindring i dets danning, fordi det avhenger av barnets syn på seg selv.

Fjørtoft sier at leken i uterommet er mer kreativt (Mjaavatn og Fjørtoft 2008). Kreativitet innebærer en holdning hvor en tør å tenke og handle nytt, og hvor man tør å møte den utryggheten og usikkerheten som radikal tenkning og utradisjonelle handlemåter innebærer (Buaas 2010 s. 44) Å være skapende menneske er å kunne bryte grenser, prøve ting foreta alternative veivalg og så videre. For et barn som flere ganger i løpet av dagen opplever å møte problemområde der problemstillingen ikke er klarlagt (ibid), blir barnet stimulert til å være kreativ, må få en utvikling som skaper et nytt tankesett. Et barn som lærer å se alternativt, og har prøvd ut forskjellige løsninger må vel få en variert virkelighetsoppfattelse? Jeg så et barn på FA som skulle ta melk opp fra barnehagen og opp på spiseplassen til friluftsavdelingen. Han hadde to melkepakker og siden melkepakkene var kalde og fuktige gled de to ganger ut av hendene hans. Barnet kom til lekebus, la melkepakkene ned på bakken og hentet seg en bøtte. Oppi den puttet han melkepakkene og gikk opp til spiseplassen uten

problemer. Å se sammenhenger og være løsningsorientert krever kreativitet og det å se muligheter, og ikke gi opp. Her er det viktig at personalet tar avstand. Med en tro på at barnet kan, og at det må oppleve å prøve selv, kan man stille seg opp å observere. Jeg ser i uformelle observasjoner at i slike situasjoner, hvor barnet må tenke selv, komme på en løsning og klare seg selv velger personalet å trekke seg unna. Ikke for at man ikke orker å hjelpe, men fordi de bevisst vil at barnet skal klare seg selv. Hvis pedagogen ser at barnet trenger veiledning bruker de også spørsmål som veiledning slik at barna får selv reflektere å finne en løsning med støtte fra personalet. «Hvordan skal du få det til? Hvordan skal man klare å lukke jakken?» Barnehagelivet består av komplekse samspill mellom mennesker, og omsorg handler om en gjensidighet i spillet. Barn skal møtes på en omsorgsfull måte. Dette krever et ansvarsbevisst personale som er nærværende og engasjerte i det enkelte barns trivsel og utvikling (kunnskapsdepartementet 2011 s.25). Pape sier at man som personal skal ha en formening om hva som ligger i begrepet selvstendighet. Det man finner ut, skal utgjøre praksisen og tilretteleggingen i barnehagen (Pape 2002).

FA mener at observasjon er viktig, under flere punkter, fordi det skaper en forståelse av situasjon, noe som stemmer med det Åberg og Taguchi sier jfr teori s. 12. Det utgjør en forståelse av barnet slik at han vet hvor barnet eventuelt trenger hjelp. O2 sier at de bruker møter for å snakke om hva man opplever og har observert, slik at man kan få en felles strategi for videre arbeid. Det handler om å få i gang refleksjon og tolkning av situasjon som gir grunnlag for valg (Mayer 2007 s.112). Hun sier også at hun ønsker å veilede personalet i forskjellige situasjoner for og også kunne få et bra samspill mellom personalet. FA mener at veiledning der og da også er viktig i situasjoner, slik at man jobber mot samme mål, har samme verdier og forståelse for situasjon. En åpen veiledning utgjør også refleksjon over handling og erfaringer hos personen man veileder.

4 Konklusjon

Det er mange ting som kan spille inn i barnets utvikling til å bli selvstendig. I denne oppgaven fant jeg noen sentrale ord; natur, holdning og verdier, mestring, medvirkning og ansvar. Det er et komplekst forhold, personalet står til ansvar for og til rette en hverdag som er preget av dette, de er nøkkelen til barnas selvstendighet. I ulike deler av intervjuet ser jeg at FA bruker observasjon, engasjement og bevissthet som redskap. Det krever at personalet er lydhøre, skaper trygghet og at de tar barn på alvor, noe som jeg vil si er grunnlaget for et godt læringsmiljø noe som er sentralt i oppgaven.

Barnas kompetanse og selvbylde utgjør graden av hvor selvstendig barnet kan være. Å være selvstendig krever at man tørr utføre oppgaver de ønsker og hevde sin mening overfor andre (Pape 2002). Dette tenker jeg omhandler om hensyn. Jfr teori s. 29, vil jeg si at å vise hensyn handler om å klare å se sine meninger i respekt og omtanke andre. Hensynet til hverandre og gjensidige samhandlingsprosesser i lek og læring er forutsetning for barns danning. Det å ha en hensynsfull væremåte i barnas undring og spørsmål og gi dem veiledning på handlinger vil gi barnet en positiv forhold til seg selv og egen læringsprosess (Glaser, Moen, Mørreaunet, Søbstad 2010). Hensynet er viktig i prosessene barna gjør i samspill med andre som vi ser i forhold til de sosiale kodene. Det er i samspill med andre at man lærer mest om seg selv. Blant annet sier O2 at barna må heve og senke seg i forhold til andre. For et barn skal være selvstendig og ta gode avgjørelser er det nødt til å ha hensyn til dem de samspiller med.

Jeg kan se forskjell på barna på avdelingene, også mellom bare O1 og O2. Men jeg ser også forskjell på personalet. I intervjuene viser pedagogene god kunnskap om hvordan de ønsker å ha det på avdeling. For eksempel sier alle at utelek er viktig. Like vell var svarene angående utelek veldig korfattet fra O1 og O2. Å ha kunnskap om hvorfor man ønsker utelek opplever jeg gir utfall for hvor mye man benytter uterommet. FA ser mange fordeler, noe som gjør at han prioriterer friluft i sin hverdag.

Jeg synes at svarene til O1 ikke samsvarer i hva alle på avdelingen praktiserer. For eksempel hjelpemidlene blir ikke brukt slik hun ønsket, noe som hindrer målet deres. Jeg opplever at av og til har ikke assistenter samme oppfatning av barndom, hva barna kan, og de har ikke samme teorikunnskap om for eksempel hva et barn skal kunne i de forskjellige aldre. Dette trur jeg kan utspille seg i deres holdninger og prioriteringer. Hvorfor skal man bruke så mye tid på at barna skal kle på?

Hvorfor skal man ikke bare gjøre det for dem å være effektiv? Hvis man ikke synes det er viktig så vil man heller ikke bruke tid og krefter på det.

Samme kan vi se på holdningene. Personalets holdning og verdier spiller ut i hverdagen. For eksempel hvis man synes det er viktigere med den koppen med kaffe enn å leke med barna, vil det også utgjøre handlingen hos personen. Å ha en felles tanke om barnets muligheter, en felles tanke om hva målene er for barna. Meyer sier at verdiene er det personalet legger vekt på og prioriterer. Den påvirker tanker og handlinger når man er sammen med barna (Meyer 2005 s. 57). Hvis man er sprikende og ikke helt enige i verdiene vil heller ikke oppgavene bli ideelle. Meyer sier også at det krever refleksjonsmøter, slik at man får samme oppfatning av ting (ibid). I slik læring som selvstendighet må skinne gjennom hele dagen, man kan ikke lære barna det på en time. Derfor tror jeg det er viktig at pedagogene er til stede, for å kunne veilede, for å oppfatte situasjoner og hvor det trenges en forandring. Og ikke mist for å utlyse en holdning som assistene kan lære av. Hverdagen til de pedagogiske lederne er ofte fylt med møter og andre gjøremål, slik at mye av dette kan falle bort. Er de til stede kan de stille krav fordi man ser hva personalet gjør og kan, og man kan forvente deretter.

Jeg opplever at selvstendighet har en praktisk del og en psykisk, og sosial del, fordi uten fysiske ferdigheter vil barnet ikke kunne praktisere egne lyster og behov, eller vise utad hva det ønsker og mener. Det er mye å måtte reflektere og forstå. Det er ikke bare å gå inn i leken fordi man mestrer det fysiske som skal til. Det omhandler all kunnskap barnet innehar om hvorvidt barnet er selvstendig. Selvsagt vil dette også bli vurdert i forhold til egne forutsetninger, men barna vil også raskt bli målt i forhold til sine jevnaldrende. Forventningene personalet har, og ansvaret barnet får i oppgavene opplever jeg gir barnet krav og noe å strekke seg etter. Det legger et press på barnet og det er dermed viktig at de samsvarer til det barnet har mulighet til å klare.

Mestringsen er motivasjon og et viktig stikkord for barns selvstendighet. Å være uavhengig handler av personalet vil si at barnet innehar kompetanse nok til å gjennomføre oppgaver. Jo mer rustet man er i situasjoner vil avgjøre i hvor stor grad man kan være uavhengig av personalet å være et selvstendig individ. Men det handler også om selvoppfatning, en positivt selvbilde som vil utgjøre om barnet tørr.

Som drøftet spesielt i siste del og litt under kapittelet om lek ser vi at naturen gir utrolig mange fordeler for barnas selvstendighet. Det er mange punkter som kan påvirke slik at naturen er et veldig aktuelt rundt tema. Jeg tror også at graden av bruken har noe å si for hvor nyttig den er, et barn som ikke er vant med å være i naturen vil kanskje ikke få utnyttet den på samme viset som dem som er mye ute. Jeg skal ikke påstå i denne oppgaven at de ordinære avdelingene ikke er nok ute og der-

for er de ikke selvstendige, for det er ikke riktig, men jeg mener at FA har sine fordeler akkurat under dette temaet. På grunn av at barna er så mye ute får de en mer kontinuerlig stimuli av naturens goder og at barna ikke blir avbrutt ofte men kan fortsette lek og lignende, kan utgjøre at de har tid å mulighet til å finne å gå dypere inn i disse godene. For eksempel slosseleken, det tar tid å opprette å finne reglene. De mister ikke tråden fordi de skal inn siste del av dagen.

Jeg opplever at det ikke er bare naturen som utgjør i hvor stor grad barna er selvstendig. Holdning, kunnskap og samspill hos personalet virker til å være viktig for det ideelle oppfølging av barnet, og den finne den ideelle arbeidsmåte. At personalet har et syn på barnet som kompetent og aktiv i egen læringsprosess vil utgjøre en væremåte hos personalet. FA viser til en holdning i samtlige situasjoner hvor barnet kan og skal prøve selv, noe som gjør det forutsigbart for barna. De vet de må prøve og vil dermed gjøre oppgavene og ikke vente på at personalet skal gjøre det for dem. De prioriterer at barna skal mestre, fremfor å få ting gjort i full fart slik at de når å gjøre andre ting som står på planen.

Det er vanskelig å oppsummere i korte drag, fordi det innebærer det meste av det som skjer i hverdagen. Barnets opplevelse av seg selv i alle situasjoner, noe som vil gjøre utfall. Kanskje vil jeg dermed si at selvtillit er et nøkkelord. I bunn og grunn er det den som utgjør grader av selvstendigheten, hvor my man tørr å utfolde seg men også hvorvidt man tørr å lære.

Litteraturliste:

- Askland, L. (2008) *Kontakt med barn* Oslo: Gyldendal
- Bae, B. (1996) *Det interessante i det alminnelige* Pedagogisk Forum.
- Bae, B. (2006) *Temahefte om barns medvirkning*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Berg, A. (2002) *Motorikk, lek og læring* Oslo: Abstrakt forlag
- Buaas, E. H. (2009) *Med himmelen som tak* Oslo: Universitetsforlaget
- Dalland, O. (2008) *Metode og oppgaveskriving for studenter* Oslo: Gyldendal
- Glaser, V. Moen, K. H. Mørreaunet, S. Søbstad, F. (2011) *Barnehagens grunnsteiner – formålet med barnehagen* Oslo:Universitetsforlaget
- Juul, J (U.b) Støtt opp barnas ansvarsfølelse *Familieverden* .Lastet ned Url :
http://web2.gyldendal.no/nyhetsbrev/yfi/hs/pdf/bua_kap2S.pdf
- Kunnskapsdepartementet (2011) *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver* oslo: kunnskapsdepartementet.
- Kloep, M og Hendry, L. B. (2009) *Utviklingspsykologi i praksis* Oslo: abstrakt forlag
- Kvello, Ø. (2010) *Barnas barnehage 2. – barn i utvikling* Oslo: Gyldendal Akademika
- Larsen, E. og Selnes, B. (1975) *fra avvik til ansvar* Tanum/norli
- Lillemyr. O.F. (2006) *Lek på alvor* Oslo:Universitetsforlaget
- Lysklett (2006) *Om natur og miljø* Oslo:kunnskapsdepartementet
- Løkken G. Søbstad F. (1996) *Observasjon og intervju i barnehagen* Barnehagebibiloteket.
- Maanum, L. (2010) *Mangfoldig naturglede i barnehagen* Oslo: Kommuneforlaget
- Mauren, A (20.08.07) Menn vil jobbe i naturbarnehager *Aftenposten* Lastet ned fra
[url:http://www.aftenposten.no/fakta/innsikt/article1492003.ece#.T14AVfknObs](http://www.aftenposten.no/fakta/innsikt/article1492003.ece#.T14AVfknObs)
- Meyer, E.S.(2007) *Pedagogisk lederskap i barnehagen* Oslo: universitetsforlaget

- Mjaavatn, P.E. & Fjørtoft, I. (2008) *Barn og fysisk aktivitet - med hovedvekt på aldersgruppa 0-16*
:Helsedirektoratet
- Mjaavatn, P.E. & Gundersen, K.A. (2005) *Barn- bevegelse - oppvekst* Oslo: Akilles
- Moen, E. & Jacobsen, K.B. (2006) *Skritt for Skritt* Nesbu: forlaget vett & viten.
- Nordahl, A. Misund S. S. (2009) *Læring gjennom mestring* Oslo: Selbu forlag
- Osnes, H. & Skaug, H. N. & Kaarby, K.M. (2010). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* Oslo:
universitetsforlaget
- Pape, K. (2002) *Fra ord til handling – fra handling til ord* Oslo: kommuneforlaget
- Ruud, E. B. (2010) *Jeg vil også være med* Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Wilhelmsen B U. Holthe A. (2010) *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen* Universitetsforlaget
- Åberg, A. & Taguchi, H. L. (2008) *Lyttende pedagogikk – etikk og demokrati i pedagogisk arbeid.*
Oslo: Universitetsforlaget

Vedlegg

Intervju Bachelor :

Bakgrunn

- Hvilke utdannelse har du
- Hvor lenge har du arbeidet i barnehagen
- Eventuelt noe mer

- Hvordan legger du i ordet friluftsavdeling?

Hjelpemidler

- Hvilke hjelpemidler har dere tilgjengelig på avdelingen for at barna skal kunne hjelpe seg selv i forskjellige situasjoner, som påkledning og lignende?
- Hva ønsker dere med disse hjelpemidlene?
- Blir hjelpemidlene brukt i hverdagen? Hvorfor / hvorfor ikke?

Lek:

- Har dere mye frilek? Organisert lek?
- Hvordan legger dere til rette for frileken? Prioritere, eller legger opp til andre aktiviteter
- Deltar personalet i leken til barna? På hvilke måte? Hvorfor?
- Er det forskjell på voksens rolle inne og ute? i lek og gjerne ellers?
- Hvilke rammer lager personalet for leken til barna?
- Hvordan jobber dere med barnas innpass i gruppa?
- Er det forskjell mellom barns initiativ til lek inne og ute?
- Tillater dere sloss leker/herje leker? Hvis ja, hvorfor? hvorfor ikke? Legger til rette for d?
- Hvordan jobber dere for at barn skal oppleve mestingsfølelse?

Medvirkning

- Hva legger dere i barns medvirkning?
- Tenker dere at medvirkning har noe med hensyn til andre å gjøre?
- Hvordan medvirker barna i egen hverdag?

Basiskompetanse:

- Hva legger dere i ordet basiskompetanse?
- Hvordan jobber dere for å utvikle barnets basiskompetanse?
- Er d mer krav til barn i friluft enn på innebane, pga stort område .Både det sosiale og motoriske.
- Hvordan tenker dere på barnas empati, å det å ta hensyn.

Selvstendighet:

- Hva legger avdelingen i begrepet selvstendighet?
- Hvordan oppmuntrer dere barn og selvstendighet? Er det forskjell på inne og ute?
- Hvordan ønsker dere å få selvstendighet og uavhengighet inn i leken?
- Hvordan jobber dere for språket og dens betydning for å uttrykke seg? Viktig for selvstendighet?